

Bahaweddin Nagyşbendi

Category: Goşgular, Kitapcy, Nukdaýnazar, Sözler, Taryhy şahslar
написано kitapcy | 21 января, 2025

Bahaweddin Nagyşbendi RUHY SÜTÜNLERIMIZ

► BAHAWEDDIN NAGYŞBENDI

Bahaweddin Şahy Nagyşbendi. Asyl ady Seýitmuhammet Bahaweddin. 1318-nji ýylda (hijri 717-nji ýylda) häzirki Özbegistanyň Kasry-Aryfan obasynda Muhammet ibn Buharynyň maşgalasynda dogulýar we 1389-njy ýylda (hijri 791-nji ýylda) hem şol obada 74 ýaşynda aradan çykýar. Nagyşbendiçiler tarykatynyň piri hasap edilýär, asly seýitlere baryp direýär.

Bahaweddin Nagyşbendi dereje taýdan juda belent mertebelere ýeten welilerden hasap edilýär. Muny entek onuň dünýä inmäkä, buşlanmagy hem doly tassyklaýar. Günlerde bir gün Buharanyň golaýyndaky Semmas şäherinde ýaşap geçen pir Hojamuhammet Baba Semmasy (k.s) öz sopularyna: «Men Kasry-Aryfanda bir öwlüýäniň ysyny duýýan. Basym şol ýerden beýik bir aryf dörär» diýipdir. Soň ýene bir ol Kasry-Aryfan obasynyň deňesinden geçip barýarka: «Şol ys şumat beter güýçlendi» diýipdir. Görüp otursalar, şol wagt Bahaweddiniň üç gün bolan eken.

Muhammet ibn Buhary bir gün ogluna haýyr dogasyny etdirmek Babba Semmasynyň ýanyna alyp barýar. Baba Semmasy (k.s) kiçijik Bahaweddini gören badyna ýanyndakylara: «Ynha, meniň size näçe wagt bäri bir aryfyň ysyny alýan diýip buşlap ýören adamym şu. Enşalla, tiz wagtdan halklara howandar bolar» diýipdir. Bahaweddin Nagyşbendi 18 ýaşynda Baba Semmasydan tälim almaga onuň gullugyna durýar. Birnäçe ýyllap şägirdine ylym beren Baba Semmasy Bahaweddini soňea Seýit Emir Külala (k.s) tabşyrýar.

Baba Semmasy (k.s) bakyýete göç edenden soňra Bahaweddin Buhara dolanýar we öýlenýär. Mundan soňky döwürde Bahaweddin Nagyşbendiniň ylahydan berilen artykmaçlygynyň hasam ýüze çykan, tarykatdaky ýeten derejesiniň artyp başlady. Hatda ol ýeten derejesine bäs edip bilmän, gijelerine düz meýdana dagy

çykyberipdir. Bir aýazly gije ol Seýit Emir Külaly görmek üçin paýu-pyýada onuň ýaşaýan şäheri bolan Buharadan üç günlük ýoldaky Nesebe gidýär. Egni ýekeje köne içmekli ýol aşan Bahaweddin gijäniň içi Emir Külalyň gapysyna barýar. Gapydan giren Bahaweddine gözi düşen Emir Külal sopularyna: «Bu kim?» diýýär. Sopular onuň kimdigini aýdanlarynda, ol: «Derhal daşary çykaryň. Salmaň öýe» diýýär. Garly gijede uzak ýoly söküp gelendigine garamazdan, öýe salynmadyk Bahaweddin daş işikde ýatyberýär. Ir bilen daş çykan Emir Külal şägirdiniň gözgyny bolup ýatysyny gören badyna, ony göterip öýe salýar we mübärek elleri bilen onuň aýaklaryny owkalap, melhem edýär. Elbetde, Emir Külal muny ýöne ýere etmändi. Sebäbi ol Bahaweddiniň tarykat ýolunda nebsine buýrup bilşini, öýkekinäni ýuwdup bilşini, sabyr-takatlylygyny synamak isläpdi. Bahaweddin Nagyşbendi Emir Külalyň ähli hojalyk işlerine özi ýetişipdir, arkasynda piriniň odunlaryny daşapdyr. Bahaweddin Nagyşbendiniň Hezreti Emir Külala bolan yhlasy çensiz-çaksyz bolupdyr. Bir gün ol Buharadan Nesebe barýarka eli ullakan hasaly, kellesine derwüşleriň geýýän şypyrtnasyna çalymdaş şypyrtna çümürp geýen bir atly duş gelýär. Ol atly hasasy bilen Bahaweddine somlap: «Bu atlyny tanaýarsyňmy?» diýýär. Bahaweddin oňa jogap bermän, ýoly bilen boluberýär. Atly ony ýolundan saklajak bolup, her zat edýär, aty bilen ýolunda keserip durýar, peýda bermeýär. Ol atly Rabaty-Garawul diýen ýere barýança Bahaweddiniň söbügini sypdyrman, özi bilen bir agyz söhbet etmegi özelenipdir. Bahaweddin oňa ýüz bermän, gaýtam: «Men seniň kimligiňi bilýärim. Bar gowsy öz ýoluňa git» diýipdir. Bahaweddin Emir Külalyň ýanyna baranynda, ol şägirdine: «Ýolda saňa Hydyr aleýhyssalam sataşypdy. Sen näme üçin oňa ýüz bermediň?» diýipdir. Şonda Bahaweddin halypasyna: «Men seniň gapyňa alnymy diredim. Senden başga hiç kime ünsümi bölmerin» diýip jogap beripdir. Diňe şu hekaýatyň özem ylmyň depesine çykmak we hakykata gowuşmak üçin, ýüz tutan ýeriňden bereket tapmak üçin şägirt öz halypasynyň, mürit öz piriniň hyzmatyna durky bilen berilmelidigini aýdyň görkezýär. Bahaweddin Nagyşbendi gijelerine Buharanyň töwereginde beýik welileriň guburlaryna ýygy-ýygydan zyýarat edipdir. Onuň

gonamçylyklarda duran ýerinden «Melekut-älemine» seýir edip, bakyýete göç eden weliler bilen söhbet edip oturanyny birnäçe gezek görüpdirlir. Tarykat ýolunda welileriň jismany dünýäden (älemi-maddyýatdan) çykyp, bakyýetdäki (älemi-mujerri-dat) ylahy barlyklar bilen gürleşme hadysasynyň bardygy tasawwuf ylmyna mälimdir. Bahaweddin Nagyşbendiniň bu ylahy artykmaçlygy hem şol ahwaldan habar berýär. Aryf şahyrymyz Hezreti Magtymgulyňyň:

«Bir gije ýatyr dym, säher wagtynda,
Bahaweddin atly diwana geldi.
Asasyn süýreýip gelmiş Buhardan,
Hak yşkyna mest-u mestana geldi».
(«Diwana geldi»);

ýa-da:

«Bir gije ýatyr dym, şa Nagyşbendi
Keremi joş eýläp, bir nan getirdi.
Sag elinde bada-gülgün şeraby,
Sol elinde täze birýan getirdi».
(«Bir nan getirdi»)[1]

diýen setirleri hem hut şu ahwaldan habar berýän syrly setirler bolsa gerek.

Diýmek, Bahaweddin Nagyşbendiniň ýeten ylahy derejesine, ony özüne ruhy halypa saýan we nagyşbendiçilik ýoluna eýeren Magtymguly Pyragy hem ýetipdir. «Diwana geldi», «Bir nan getirdi» diýen goşgularyň syryna düşünmek üçin tasaawwuf ylmyny we nagyşbendiçilik tarykatynyň ündewlerini doly özleşdirmek gerek. Magtymguly Pyragy «Turgul!» diýdiler» atly düýşde gören (düşmükä özi?) ahwalyny beýan edende hem Muhammet pygamber (s.a.w), Dört Çaryýarlar (r.a), Selim Hoja, Weýsel Karany (Weýis baba), Zeňni baba, Baba Selman (Selman Parsy) ýaly onlarça sahabalardyr weliler bilen birlikde Bahaweddin Nagyşbendini görendigini-de aýdyp geçýär:

«Ol Bahaweddindir, ol hem bir ärdir...»[2]

Aslynda dana şahyryň:

«Dehistanyň baýrynda,
Bady-sabany görsem,
Bahaweddin, Mirkulal*,
Zeňňi babany görsem»
(«Bady-sabany görsem»)[3]

– diýip Bahaweddin Nagyşbendini we onuň piri Emir Külalý görmekligi arziw edip ýazan setirleri ýokarda bolup geçen ylahy ahwallardan has öň, has takygy onuň tarykatdaky bu sepgidine ýetmedik wagtynda ýazylan bolmaly.

Bahaweddin Nagyşbendiniň zahyrda mürşidi Emir Külal bolsa-da, onuň batyndaky mürşidi Abdylhalyk Giždiwany (k.s) bolupdyr. Bu nukdaýnazardan seredenimizde, ussat Magtymgulynyň hem batyndaky mürşidi Bahaweddin Nagyşbendi bolup çykýar. Muny Magtymgulynyň ýokardaky setirleri hem doly tassyklaýar.

Günlerde bir gün Emir Külal Bahaweddini ýanyna çagyryp: «Eý ogul! Men Şeýh Baba Semmasynyň wesýetini tutdum, ähdime wepa etdim. Seniň kabylyýetiň, ylahy artykmaçlygyň çakdanaşa güýçli. Indi seniň öz himmetleriňe mynasyp gelýän beýik öwlüýälerden tälim almagyňa rugsat berýärim» diýýär we oňa ak pata berýär. Mundan soň ol Möwlana Aryfy Deýkgeranyň hyzmatynda ýedi ýyllap bolýar. Deýkgeranydan soň bolsa, Özbegistanyň Garşy şäherinde ýaşan meşhur türkmen piri Kusam şyhdan tälim alýar. Bahaweddin Nagyşbendiniň Kusam şyha bolan yhlasy çäksiz bolupdyr. Kusam şyh hem ony öz ogly deý görüpdür we Bahaweddiniň hormatyna Buhara göçüp barýar, şyh ol ýerde ömrüniň ahryna çenli ýaşaýar.

Bir gije Bahaweddin ýatyrka, düýşünde beýik beýik türkmen welisi Hekim atany görýär. Hekim ata oňa: «Möwlana Derwüş Öwüskeniniň huzuryňa git!» diýip yşarat edýär. Ukudan oýanandan soň ol bu düýşüni garry enesine gürrüň beripdir. Garry ene ogluna: «Oglum, saňa türkmen pirlerinden-de paý boljakdyr» diýipdir.

Soňra ol Derwüş Öwüskeni (Şeýh Halyl) bilen Buharada duşuşýar.

Şonda Bahaweddin Derwüş Halyla gören düýşüni aýtmakçy bolanda, Öwüskeni: «Aýtmak gerek däl, maňa ol düýş aýan» diýýär. Bahaweddin Nagyşbendi tutuş alty ýyllap türkmen Derwüş Halylyň hyzmatynda bolupdyr.

Bahaweddiniň halypalarynyň biri oňa janly-jandarlaryň hyzmatyny etmegi buýrupdyr. Muňa eýeren Bahaweddin hatda ýolda öňünden it çykan çyksa-da gyra sowulyp, ite ýol berip soň geçipdir. Ol mallar hyzmat edip ýedi ýylyny geçiripdir. Türkmen halkynyň «çopan pylança ýyllap bakýan malyna gatyrganman, sögünmän mähribanlyk bilen çopanlyk etse, Hydyr görýäرمىşin» diýen aýtgysynyň aňyrsynda şular ýaly syrly ündewleriň ýatandygyny aňmak kyn däl.

Bahaweddin Nagyşbendä soň itlere hyzmat etmek buýrulýar. Ol piriniň pendini tutup, itlere hyzmat edýär.

Günleriň bir günü ol bir ite gözi düşüp perişan hala düşýär we aglap başlaýar. Bahaweddiniň bu ýagdaýyny gören it arkan ýatyp, dört aýagyny asmana galdyrýar-da, zaryn-zaryn uwlaýar. Bahaweddin bolsa, oňa «Omyň!» diýipdir. Munuň syry şeýle: It Bahaweddiniň özünden doga isleýändigini bilip, dört aýagyny asmana uzadyp «Şu bendäniň hajatyny bitir!» diýip, Alladan dileg edýän eken we Bahaweddinem oňa «Omyň!» diýýän eken. Diňe şondan soň it arkaýynlaşyp, öňki ýagdaýyna öwrülýär.

Mundanam soň onuň piri Bahaweddine ýol-ýodalardaky daş-kesekleri we hapa zir-zibilleri aýyrmaklygy buýurýar. Bahaweddin ýedi ýyllap hiç himden hiç hili muzd alman halkyň hyzmatyny edip, ýollary arassalaýar we nebsini öldürüp başarýar.[4]

Bahaweddin şular ýaly surnukdyryjy we muşakgatly pes işlerden sabyrlylyk bilen geçip, sagadat tuguna we irşad kürsüsine eýe bolmagyň hötdesinden gelýär hem-de «Şahy Nagyşbendi» ady bilen ylym-yrfan äleminde şan-şöhrat gazanýar. Abdyrahman Teňli Tana ahunyň aýtmagyna görä, tarykat körüginde taplanyp, ylahyýet ylmynyň depesine çykmagy başaran we «dünýäniň talagyny berip, ahyret baýlygyna eýe bolan» Bahaweddin Nagyşbendi Mukaddes Kábä üç gezek zyýarat edipdir. Üçünji zyýaratyndan yzyna gaýdanynda, ol birnäçe wagtlap Maryda ýaşapdyr, soň Buhara

dolanypdyr.

Bahaweddin Nagyşbendiniň görkezen keramatlary, welilik bilen aýdan sözleri barada il arasynda ymgyr kän rowaýatlar saklanyp galypdyr.

Bahaweddin Maryda ýaşap ýörkä, bir gün onuň ýanyndaky buharaly sopularynyň biri dogduk ýurduna gaýtmaga gyssanyp başlapdyr. Ol munuň sebäbini soranda, sopusy Buharadaky dogany Şemseddiniň ýogalandygy barada habar gelendigini aýdypdyr. Şeýh Bahaweddin bolsa: «Bu nähili gürrüň? Golaýdan doganyň ysy gelýär ahyryn. Arkaýyn bol, doganyňa hiç zat bolanok» diýip, oňa rugsat bermändir. Birnäçe sagat geçýär welin Bahaweddin söhbet edip otyrka, Şemseddin gelýär we piriň elini öpýär. Asyl Şemseddinem Bahaweddin Nagyşbendini didaryny görjek bolup, Mara gaýdyberipdir.[4]

Bir gezek Bahaweddin Nagyşbendi Buharada sopulary bilen otyrka, Möwla Aryf atly horezmli sopusynyň Horezmden çykyp, Türkmenistanyň Saraý diýen ýerine ugrandygyny aýdypdyr. Biraz wagt geçýär welin, pir Möwla Aryfyň kellesine bir pikir gelip, yzyna Horezme öwrülendigini aýdýar. Sopular bu aýdylan gepiň wagtyny belläp goýýarlar. Birnäçe günden soň dolanyp gelen Möwla Aryfdan sopular sorag-ideg edip görseler, ähli zat Şeýh Bahaweddiniň aýdyşy ýaly bolup çykýar.[4]

Bahaweddin Nagyşbendiniň görkezen keramatlary bu makalanyň çäginde sanap geçerden kändir. Ýöne biz munça bolanyňa görä, onuň ýene-de birnäçesini agzap geçeliň.

Bahaweddiniň Täjeddin atly keramat görkezmäge ukyply sopusy bolupdyr. Pir ony bir iş bilen eýläk-beýläk ugradanda, Täjeddin göz açyp-ýumasy salymda gidip-geläýýen eken. Muny onuň özünden başga bilýän ýok eken. Bir gün Buhara iş bilen ugradylan Täjeddiniň howada uçup barýandygyny gören pir ondan bu keramaty alypdyr. Şondan soň Täjeddin bir ýere gidende hiç uçup gidip-gelip bilmändir. Görşüňiz ýaly, Bahaweddin Nagyşbendiniň Allanyň birine beren paýyny, bir adamyň ýeten derejesini, keramatyny bermäge we almaga güýji ýetipdir. Diňe şunuň özem Şeýh Bahaweddiniň ýeten ylahy güýjüniň akyl ýetirip

bolmajak derejelere ýetendigini görkezýär.

Bir gezek Bahaweddin bagynyň içinde, howzuň boýunda bir nurana adam bilen özara gürrüň edip oturan eken. Şol wagt piriň belent derejelere ýeten Hysrow atly bir sopusy gelýär. Şeýh Bahaweddin özüne salam beren sopusyny bir gyra çekip: «Şol oturan Hydyr aleýhyssalamdyr» diýýär. Hysrow geplemeýär we öz işi bilen boluberyär. Bu ahwalat Bahaweddiniň öz alan tälimini sopularyna hem siňdirip bilendigini görkezýär. Bu şol bir wagtyň özünde Hezreti Magtymguly Pyragynyň:

«Yhlas bilen bir kämilge gol beren,
Ýeter maksadyna ýetmeýen galmaz» –

– diýen setirlerini ýada salýar. Ussat bilen şägirdiň, pir bilen müridiň bolmalysy hem şeýle.

Iki-üç günden soň Hysrow piriniň Hydyr aleýhyssalam bilen gürleşip duranyň görýär. Şondan iki aý geçenden soň Hysrow Buharanyň bazarynda Hydyra sataşýar. Hydyr aleýhyssalam Hysrow sopusu bilen gujaklaşyp görüşýär. Bazardan gelenden soň Şeýh Bahaweddin sopusyna: «Eý Hysrow, Buharanyň bazarynda Hydyr bilen görüşdiň dälmi?» diýipdir.

Şeýh Bahaweddiniň şular ýaly adatdan daşary keramatlarynyň syryna düşünmek mümkin däl bolsa gerek.

Bir gezek Bahaweddin Nagyşbendiniň sopularynyň birnäçesi Yraga sapara gidýär. Ýolda olar Simnan diýen ýerde düşleýärler. Myhman bolan ýerlerem Bahaweddiniň Mahmyt atly simnanly sopusynyň öýi eken. Şonda sopular Mahmytdan: «Sen pirimizi nädip tapdyň?» diýip sorapdyrlar. Şonda Mahmyt: «Men düýşümde Hezreti Muhammet pygamberimizi (s.a.w) gördüm. Ýanynda-da haýbatly bir adam bar. Men hormat bilen Pygamberimizden (s.a.w): «Ýa Resulalla! Men seniň bilen hemsöhbət bolup bilmedim. Seniň bereketiňden, sagadatyňdan mahrum galdym. Indi näme iş etsem bolarka?» diýdim. Şonda Resulalla (s.a.w): «Sen meniň bereketime ýetişjek we meni gören sahabalaryň fazylatlaryny gazanjak bolsaň, Bahaweddine tabyn bol, şonuň yzyna düş» diýip, eli bilen ýanynda duran adama yşaray etdi.

Men ukudan oýanamsoň Bahaweddiniň adyny we sypatyny bir ýere ýazyp goýdum. Bir gün bir dükanda otyrkam ýüzi nurana bir adam geldi. Men ol adamy görüp gören düýşüm ýadyma düşdi. Belläp goýan sypatlarymyň ählisi oňa şaplaşyp durdy. Soňra men ol gitmäňkä, ondan öýe gitmegi we haýyr doga edip bermegi haýyş etdim. Ol ýüzi nurana adam meniň öňümden ýöredi we menden soraman göni öýümi tapdy, soňam öýe girensoň kitap tekjeleriň arasyndaky bir kitaby aldy-da, «Ynha, seret, näme ýazypsyň?» diýdi. Ol kitap meniň ýedi ýyl mundan öň düýşümde gören yşaratlarymy belläp goýan ýazgylarymdy. Men ony ýazanymy-da undan ekenim. Okanymda ýadyma düşdi, ylaýyk üstünden ýedi ýyl geçen eken. Şeýdibem men Şahy Nagyşbendini tapdym» diýip, jogap beripdir.[4]

Bahaweddin Nagyşbendiniň bir sopusyndan: «Seniň sopy bolmaklygyň sebäbi näme? Nädip bu ýola düşdüň?» diýip sorapdyrlar. Şonda sopy olara şeýle jogap beripdir: «Bir gezek dükanymda otyrkam, Şeýh Bahaweddin geldi we Baýezit Bestamydan kän söhbet etdi, soňam: «Baýezit «kim meniň donumyň bir ujuna elini degirse, ol adam ölýänçä meniň yzymdan galmaz» diýipdir. Ýöne men şeýle diýjek «Eger men donumyň ýeňini silkäýsem, Buharanyň uludan-kiçä barsyny ähli baýlygyndan, öýünden-öwzaryndan geçirdip, yzyna düşürerin» diýdi-de, ýeňime bir el degirdi welin, özümden gidip ýykylypdyryn. Huşuma gelenimden soňam Bahaweddiniň yzyna düşüp ýörşüm» diýipdir.[4]

Iki sany dogan Şeýh Bahaweddiniň ýeten belent derejesine münkürcilik bilen garapdyrlar we ony synap görmek isläpdir. Doganlaryň biri beýlekisine: «Men ölen bolup ýataýyn, meni kepenle we tabyda salyp, soňam Bahaweddiniň ýanyna äkit we ondan jynaza çykyp bermegini haýyş et. Eger ol jynaza okasa, «Näme üçin diri adama jynaza okaýarsyň?» diý-de, ony köpüň içinde masgarala» diýipdir. Şu maslahat bilen ýaňky doganlaryň biri ölen bolup ýatan doganyny Şeýh Bahaweddiniň huzuryna getiripdir. Pir ölen bolup ýatanyň jynazasyny okap başlan badyna, doganlaryň synlap durany, Bahaweddiniň ýakasyna ýapyşyp: «Diri adama jynaza okap, özüňem welilik satýaň,

adamlary aldap ýörsüň» diýip, şerraýlap başlaýar. Sowukganlylygyny saklaýan pir: «Eý, ogul! Sabyr et, öňünçä öz adamyňyza serediň. Bakyň, ölümi, dirimi? Men hiç diri adama jynaza okamaryn» diýýär. Seredip görseler, tabytda ölen bolup ýatan hakykatdanam öli diýýär. Hatda jeset buz ýaly bolup, etleri-de kakap başlanmyşyn. Pire eden edepsizliklerine puşman eden dogany Bahaweddiniň aýagyna ýykylýar we: «Munuň ölmegi-de dogañ bilen boldy, eger sen himmet etseň, doga kylsaň direljegine gümanym ýok» diýip, zar-zar aglap, ondan ötüňç soraýar. Şeýh Bahaweddin onuň özelenip durmagyna dözmän doga edipdir, öli bolsa direlip duruberipdir. Bu adatdan daşary wakany gören buharalylar Şeýh Bahaweddine «Hajaýy-Hak» diýip at dakypdyrlar.[4]

Süleýman Bakyr ganynyň diwanynda Şeýh Bahaweddin barada şeýle setirler bar:

«Gaýypny häzir kylgan,
Müşgilni asan kylgan,
Ýedi ölüge jan bergen,
Bahaweddin diwana».

Bahaweddin Şahy Nagyşbendi: «Men hiç wagt Ferdöws atly Jennete girmerin, tä meniň sopularymyň, müritlerimiň we meniň tarykatymda bolan adamlaryň hemmesi Jennete girýänçäler» diýipdir. Hatda ol öz müritleriniň iň pes derejelisiniň hem sagyndan 40, solundan 40, öňünden 40, yzyndan hem 40 adama çenli şepagat edip we ýanyna alyp jennete girjekdigini buşlapdyr.

Arassa akydaly türkmen halky mezhepde Ymam Agzama, amalda Ymam Maturidä, tarykatda Şeýh Nagyşbendä eýerýändir. Bu berilen buşlugyň doganlyk özbek halky bilen birlikde, türkmen halkynda dahyllydygy örän buýsandyryjy zatdyr.

Bahaweddin Nagyşbendiniň maşgalasy we nesilleri barada hiç hili maglumat ýok, emma onuň özüniň aslynyň seýitlerden, ýagny Muhammet pygamberiň (s.a.w) neslinden gaýdýandygy welin

mälimdir. Bahaweddin Nagyşbendiniň kakasy nakgaş (nagyşbendi) bolupdyr, Bahaweddiniň özi hem nakgaşçylyk edipdir, şonuň üçin onuň ady Nagyşbendi ady bilen birlikde tutulypdyr.

Ýaşan ömründe pukara durmuşda ýaşaýdyr, nakgaşlyk edip güzeran görüpdir, gapysynda hyzmatkär saklamakdan ýüz öwrüpdir, çünki ol hyzmatkär saklamagy günä hasaplapdyr. Hoja Ýusup Hemedanydan we Abdylhalyk Giždiwanydan çuňňur täsirlenipdir.

1544-nji ýylda Buhara emiri Abdyleziz Han Bahaweddin Nagyşbendiniň üstüne kümmet galdyrýar.[5]

Abdyrahman Jamy, Alyşir Nowaýy, Zahyreddin Muhammet Babyr, Babarahym Meşrep, Magtymguly Pyragy ýaly beýik şahsyýetler nagyşbendi tarykatyndan bolupdyrlar.

XV asyrda Hoja Ahrar Ubeýdulla nagyşbendi akymynyň iň görnükli wekili hökmünde orta çykýar. Bahaweddin Nagyşbendi we onuň ideýalary, nagyşbendi tarykatynyň şyhlyary hakynda ençeme eserler döredilipdir. Bu barada diňe Özbegistanyň Gündogary öwreniş Golýazmalar institutynda 195 kitap saklanýar. 1993-nji ýylda Özbegistanda Bahaweddin Nagyşbendiniň doglan gününüň 675 ýyllygy belenip geçildi. Şeýle hem Buharada onuň kümmetiniň ýakynynda «Nagyşbendi» ylmy merkezi döredildi.[5]

Ýokarda hem belläp geçişimiz ýaly Hezreti Magtymgulynyň beýik şahsyýet bolup kemala gelmeginde Bahaweddin Nagyşbendi aýgytlaýjy rol oýnapdyr. Öz gezeginde Bahaweddin Nagyşbendiniň kemala gelmeginde-de türkmen welileri öz täsirini az ýetirmändirler.

Bellik:

Mirkulal* – Seýit Emir Külal (k.s), Bahaweddin Nagyşbendiniň halypasy.

[1] Magtymguly «Şygyrlar» III tomluk, II tom, sah 105-106;

[2] Magtymguly «Şygyrlar» III tomluk, I tom, sah 8;

[3] Magtymguly «Şygyrlar» III tomluk, I tom, sah 26;

[4] Rowaýatlar türkmenşähraly türkmen ulamasy Abdyrahman Teňli Tananyň Bahaweddin Nagyşbendi hakyndaky söhbetinden alyndy.

[5] Özbek metbugatyndaky maglumatlardan alyndy. Taryhy şahslar